

Uprkos tome što zemlje regiona u zbiru nisu veliki potrošači energije, kada se potrošena energija preračuna po glavi stanovnika dolazimo do vrha liste po neefikasnom korišćenju energije. Pri tome, ta energija dolazi uglavnom iz niskokaloričnog uglja i produktivnost proizvodnje ove energije je niska, a eksterni troškovi visoki.

Važna tačka Samita zemalja Evropske unije i Zapadnog Balkana u Sofiji bila je i infrastrukturna povezanost, pre svega energetska i transportno regionalno povezivanje. U zajedničkoj Deklaraciji, potpisanoj na kraju Samita, energetika je dobila značajno mesto, dok u dodatku s programom prioriteta, postoji čitavo poglavlje koje se odnosi na jačanje povezanosti kroz nove, energetske i transportne projekte.

U tački sedam zajedničke Deklaracije iz Sofije, između ostalog, navodi se: „Energetska sigurnost biće prioritet, između ostalog, kroz bolju energetska efikasnost, bolju prekograničnu međusobnu povezanost, diversifikaciju izvora i pravaca, kao i uravnoteženu kombinaciju raznih izvora energije uz bolju integraciju obnovljivih izvora energije.”

Energetska efikasnost svakako mora biti jedan od prioriteta zemalja Zapadnog Balkana. Uprkos tome što ove zemlje u zbiru nisu veliki potrošači energije, kada se potrošena energija preračuna po glavi stanovnika dolazimo do vrha liste po neefikasnom korišćenju energije. Pri tome, ta energija dolazi uglavnom iz niskokaloričnog uglja i produktivnost proizvodnje ove energije je niska, a eksterni troškovi visoki. Problem je što se zakoni koji regulišu energetska efikasnost još uvek ne primenjuju u potpunosti, pa su uspešni primeri i dalje više sporadični slučajevi, zasnovani pre svega na entuzijazmu i posvećenosti pojedinaca. U Srbiji tek mali broj opština ima energetske menadžere, iako su sve opštine s više od 20.000 stanovnika u obavezi, po Zakonu o efikasnom korišćenju energije, da ga imaju.

Male hidroelektrane, veliki problem

U Programu prioriteta iz Sofije poseban deo je posvećen proširenju i jačanju Energetske unije EU na Zapadni Balkan, ali uz strategiju na regionalnom nivou za diversifikaciju i iskorišćavanje obnovljivih izvora energije, a naročito hidroenergije.

Diversifikacija i prelazak na obnovljive izvore energije teku jako sporo. Čini se da većina zemalja Zapadnog Balkana neće uspeti da ostvari svoje ciljeve vezane za obnovljive izvore energije do 2020 godine. Poseban problem može izazvati poslednja rečenica, kojom se podstiče veća upotreba hidroenergije. Da bi se približile ciljevima u oblasti obnovljivih izvora energije, zemlje Zapadnog Balkana okrenule su se malim hidroelektranama. Ovakve hidroelektrane u velikoj meri doprinose ekološkoj i socijalnoj katastrofi u krajevima gde se grade, dok je doprinos u ukupnoj proizvodnji energije zanemarljiv. Priroda ostaje trajno narušena, lokalno stanovništvo bez izvora tekuće vode, a profit odlazi u ruke velikih igrača

na tržištu energije. Dodatni problem predstavlja to što je dobar deo planiranih i izgrađenih malih hidroelektrana u područjima zaštićene prirode, gde ne bi smelo ništa da se gradi. Potreba za prelaskom sa uglja na obnovljive izvore energije apsolutna je neophodnost, ali je isto podjednako bitno i preispitati koji izvori jesu zapravo dostupni, održivi i obnovljivi i na njima bazirati održivu budućnost.

„U tu svrhu EU pozdravlja obavezivanje partnera sa Zapadnog Balkana na, između ostalog, ubrzano sprovođenje pravne tekovine u skladu sa ugovorima o Energetskoj zajednici i Transportnoj zajednici”, kaže tačka 9 zajedničke Deklaracije. U ovoj tački pozdravlja se obavezivanje partnera da sprovedu energetska politiku u skladu sa Ugovorom sa Energetskom zajednicom, na šta su se zemlje Zapadnog Balkana obavezale, ali koliko to one i zaista čine ostaje upitno. Bosna i Hercegovina je već snosila posledice u vidu sankcija Energetske zajednice, jer nije sprovela preuzete obaveze. Naime, BiH nije ispunila sve obaveze iz Trećeg energetskog paketa, a posebno u delu koji se odnosi na regulaciju gasnog sektora. Srbija je za malo izbegla istovetne sankcije i opet je u pitanju bio deo o gasu i restrukturiranju Srbijagasa. Restrukturiranje Srbijagasa jedan je od preduslova i za otvaranje Poglavlja 15 u pristupnim pregovorima sa EU.

Energetska crna rupa

Sredinom marta saznali smo da širom Evrope kasne satovi čiji se rad bazira na frekvenciji električne energije. Satovi na šporetima, mikrotalasnim pećnicama i ostali radio-satovi kasnili su šest minuta od Portugalije do Rumunije, od Danske do Grčke. Pošto je 25 evropskih država povezano u jednu elektroenergetsku mrežu, koja se zasniva na održavanju frekvencije rada na 50 herca, odnosno 50 oscilacija u sekundi, svaka promena u mreži može promeniti frekvenciju. Nakon istrage, utvrđeno je da se energetska crna rupa nalazi negde na Balkanu i da zbog toga kasne satovi širom Evrope. Tačnije crna rupa nastala je između Srbije i Kosova*/usled nedovoljne i nevoljne koordinacije Elektroprivrede Srbije i Kosovskog operatera sistema prenosa i tržišta. Ova situacija je još jedan pokazatelj kako nedovoljna regionalna povezanost i saradnja zemalja Zapadnog Balkana može da utiče i destabilizuje celokupan evropski energetska sistem.

Zemlje Zapadnog Balkana u različitim su fazama u pregovorima sa EU. Tako je njihova energetska politika različito usklađena sa energetska politikom EU. Prema Godišnjem izveštaju Evropske komisije Srbija, Makedonija i Albanija su ostvarile umereni napredak na polju energetike. Crna Gora prednjači u usvajanju i implementaciji EU legislative i prema oceni Evropske komisije ostvarila je dobar nivo pripremljenosti u poglavlju 15, koje obuhvata politiku energetike, dok je Kosovo* tek na početku procesa.

Saradnja na regionalnom nivou neophodna je zemljama Zapadnog Balkana i to ne samo zbog

pristupnih pregovora i obaveza prema EU. Saradnja oko pitanja energetike, transporta i životne sredine potrebna je jer ekološki i energetske problemi ne znaju za nacionalne granice. Ali zato reke, vazduh, klima, biljke i životinje i te kako haju za zagađenje vazduha koje nastaje upotrebom prljavog uglja, ispuštanjem neprečišćene vode i hemikalija u vodotokove, kao i na ispuštanje gasova koji izazivaju klimatske promene. Sve ove stvari neophodno je rešavati od lokalnog nivoa pa naviše, sve do regionalnog i evropskog, kako bi obezbedili dostupnu i čistu energiju koja će minimalno uticati na kvalitet životne sredine. „Nadovezujući se na ostvareni napredak, između ostalog kroz regionalne inicijative, zalažemo se da značajno poboljšamo, povezanost u svim dimenzijama: transportnoj, energetske, digitalnoj, ekonomskoj i ljudskoj.” - piše u zajedničkoj Deklaraciji iz Sofije. Povezanost ostaje ključna reč za sve, a za njenu bolju upotrebu prostora, na regionalnom i evropskom nivou, ima na pretek, jer za početak, bez dobre regionalne povezanosti satovi će nastaviti da kasne.

Izvor: bos.rs